

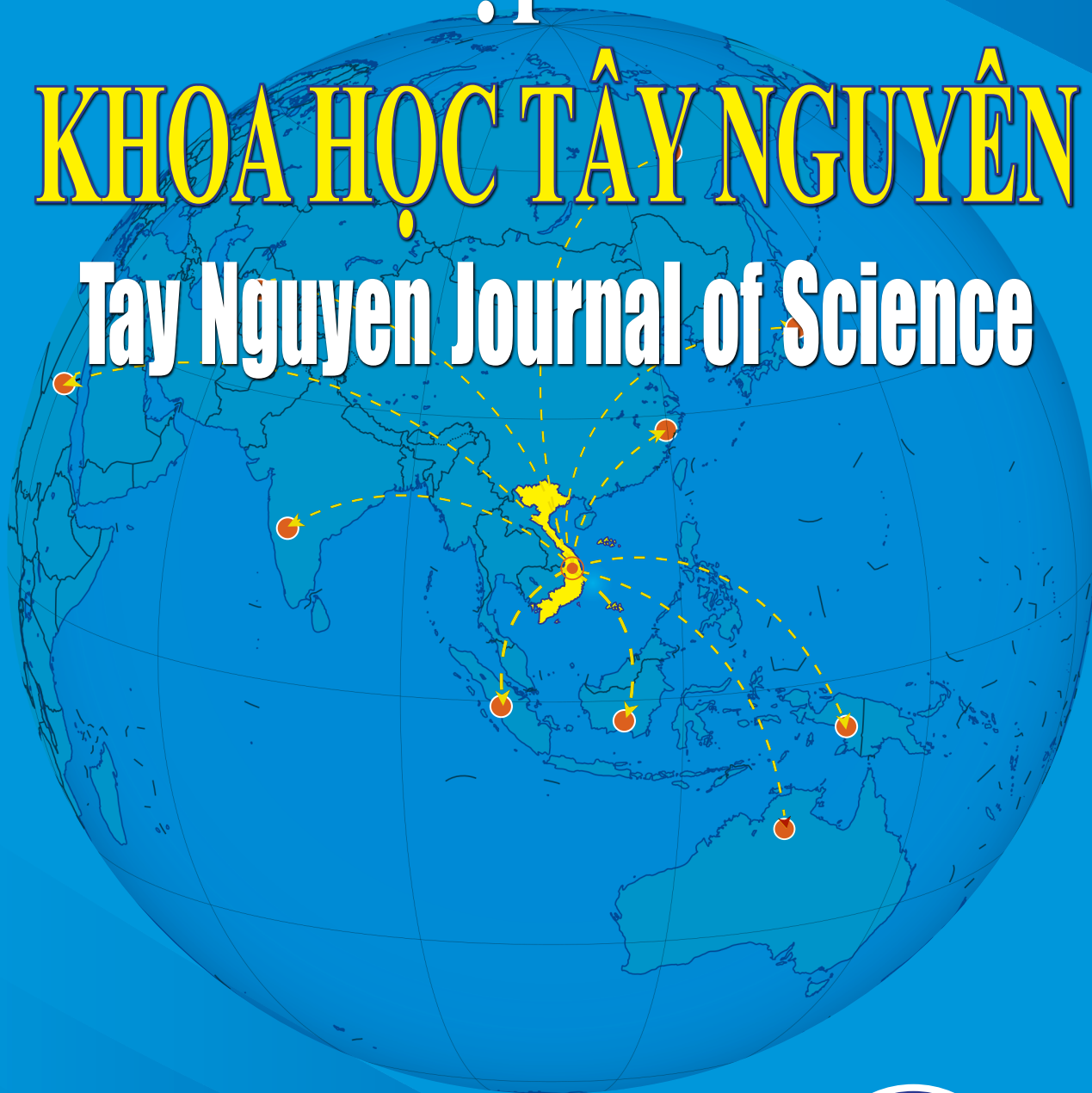


p-ISSN 2815-648X  
p-ISSN 1859-4611  
e-ISSN 3030-4717

Tạp chí

**KHOA HỌC TÂY NGUYÊN**

**Tay Nguyen Journal of Science**



SÁNG TẠO - CHẤT LƯỢNG - HỘI NHẬP

**Tập 19**

Số 3

Tháng 06-2025

*Vol 19 • No 3, June of 2025*

# TẠP CHÍ KHOA HỌC TÂY NGUYÊN

## TỔNG BIÊN TẬP

PGS.TS. Lê Đức Niêm

## PHÓ TỔNG BIÊN TẬP

PGS.TS. Nguyễn Văn Nam

## CHỦ TỊCH HỘI ĐỒNG

GS.TS. Nguyễn Anh Dũng

## ỦY VIÊN

GS.TS. San-Lang Wang	I Đại học Tamkang, Đài Loan
GS.TS. Lê Thị Thanh Nhân	I Bộ Giáo Dục và Đào tạo
GS.TS. Trương Bá Thanh	I Trường Đại học Kinh tế, Đại học Đà Nẵng
GS.TS. Lê Đức Ngoan	I Trường Đại học Nông lâm, Đại học Huế
GS.TS. Đinh Quang Khiếu	I Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế
GS.TS. Đặng Tuấn Đạt	I Trường Đại học Y Dược Buôn Ma Thuật
PGS.TS. Đặng Hà Việt	I Cục Thể dục Thể thao, Bộ Văn hóa Thông tin và Du lịch
PGS.TS. Đoàn Thị Tâm	I Trường Đại học Sư Phạm Thành phố Hồ Chí Minh
PGS.TS. Buôn Krông Thị Tuyết Nhung	I Trường Đại học Tây Nguyên
PGS.TS. Nguyễn Phương Đại Nguyên	I Trường Đại học Tây Nguyên
PGS.TS. Nguyễn Thị Thanh Hương	I Trường Đại học Tây Nguyên
PGS.TS. Trần Quang Hạnh	I Trường Đại học Tây Nguyên
PGS.TS. Phan Văn Trọng	I Trường Đại học Tây Nguyên

## TRƯỞNG BAN THƯ KÝ - PHỤ TRÁCH TRỊ SỰ

TS. Nguyễn Đình Sỹ | Phòng KH&QHQT

## THÀNH VIÊN BAN THƯ KÝ

CN. Y Zina Ksor | Phòng KH&QHQT

ThS. Trần Thị Minh Hà | Phòng KH&QHQT

KS. Lê Thụy Vân Nhi | Phòng KH&QHQT

TS. Dương Quốc Huy | Khoa KHTN&CN

## ĐỊA CHỈ TÒA SOẠN

Phòng Khoa học & Quan hệ Quốc tế, trường Đại học Tây Nguyên

567 Lê Duẩn, TP. Buôn Ma Thuật, tỉnh Đắk Lắk, Việt Nam

Điện thoại: (84) 262.3853.276 Fax: (84) 262.3825.184

E-mail: tapchikhoahocdhtn@ttn.edu.vn | Website: <https://tnjos.vn>

**p-ISSN 1859-4611 & 2815-648X/ e-ISSN 3030-4717**

Giấy phép hoạt động báo chí in số 197/GP-BTTTT,

do Bộ trưởng Bộ Thông tin và Truyền thông cấp ngày 06/6/2023

In 50 quyển, khổ 20x29cm. In tại Công ty TNHH một thành viên In Đắk Lắk,

45 Nguyễn Tất Thành, thành phố Buôn Ma Thuật, tỉnh Đắk Lắk.

In xong và nộp lưu chiểu tháng 06 năm 2025.



**TRƯỜNG ĐẠI HỌC TÂY NGUYÊN**  
**TAY NGUYEN UNIVERSITY**

# Tạp chí **KHOA HỌC** **TÂY NGUYÊN**

*Tay Nguyen Journal of Science*

p-ISSN 1859-4611 & 2815-648X/ e-ISSN 2815-6471

**Tập 19 - Số 3, tháng 06 năm 2025**  
**Vol 19 - No 3, June of 2025**



MỤC LỤC	TABLE OF CONTENTS	Tr./ pp.
<b>KHOA HỌC TỰ NHIÊN VÀ CÔNG NGHỆ</b>		
1. Nghiên cứu nhân chuyển pha của quá trình ngưng tụ sợi amyloid – beta bằng phương pháp mô phỏng <i>Phùng Nguyễn Thái Hằng</i>	NATURAL SCIENCES AND TECHNOLOGY Simulation of phase nucleation during the aggregation of amyloid-beta fibrils  <i>Phung Nguyen Thai Hang</i>	1
2. Tổng quan một số loài cây dược liệu tại vùng Tây Nguyên từ hoạt tính sinh học đến kỹ thuật nhân giống <i>in vitro</i> <i>Trần Văn Cường, Nguyễn Ngọc Hữu, Nguyễn Văn Minh, Phan Xuân Huyền, Hồ Thị Mỹ Vân, Trần Thị Phương Hạnh &amp; Nguyễn Đình Sỹ</i>	Overview of bioactive compounds and in vitro propagation techniques of selected medicinal plants in the Central Highlands of Vietnam <i>Tran Van Cuong, Nguyen Ngoc Huu, Nguyen Van Minh, Phan Xuan Huyen, Ho Thi My Van, Tran Thi Phuong Hanh &amp; Nguyen Dinh Sy</i>	8
3. Khảo sát thành phần hóa học và một số hoạt tính sinh học của cao chiết quả cây mướp rắn ( <i>Trichosanthes cucumerina</i> L.) <i>Huỳnh Thị Hồng Trang &amp; Lê Đỗ Thùy Vi</i>	Investigation of chemical composition and biological activity of snake gourd fruit extract ( <i>Trichosanthes cucumerina</i> L.) <i>Huynh Thi Hong Trang &amp; Le Do Thuy Vi</i>	23
<b>KHOA HỌC NÔNG LÂM NGHIỆP</b>		
4. Tình hình nhiễm sán dây <i>Moniezia</i> spp. ở đường tiêu hóa của dê thịt nuôi trong nông hộ trên địa bàn huyện Chư Puh, tỉnh Gia Lai <i>Bùi Thị Như Linh, Đàm Thị Thúy Hải &amp; Thái Thị Bích Vân</i>	Prevalence of <i>Moniezia</i> spp. infection in the gastrointestinal tract of meat goats raised in smallholder farms in Chu Puh district, Gia Lai province <i>Bui Thi Nhu Linh, Dam Thi Thuy Hai &amp; Thai Thi Bich Van</i>	33
<b>KHOA HỌC SỨC KHỎE</b>		
5. Đau vùng thắt lưng chậu trong thai kỳ - Tỷ lệ mắc bệnh và các yếu tố liên quan <i>Mai Ngọc Ba, Hồ Thúc Uyên Phương &amp; Ngô Thị Hạ</i>	Low back pain in pregnancy - Prevalence and associated factors <i>Mai Ngoc Ba, Ho Thuc Uyen Phuong &amp; Ngo Thi Ha</i>	39
<b>KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN</b>		
6. Đặc điểm từ láy trong tập truyện ngắn “Kẻ dự phần” của nhà văn Phong Điệp <i>Đoàn Tiến Dũng</i>	Features of reduplicative words in the short story collection “The participant” by the writer Phong Diep <i>Doan Tien Dung</i>	46
7. Nghiên cứu rào cản phát triển du lịch nông thôn tỉnh Bình Định <i>Nguyễn Hà Thanh Thảo, Trần Vũ Kim Ngân, Mai Trường Chinh &amp; Hà Thị Kim Thoa</i>	Research on barriers to rural tourism development in Binh Dinh province <i>Nguyen Ha Thanh Thao, Tran Vu Kim Ngan, Mai Truong Chinh &amp; Ha Thi Kim Thoa</i>	53
8. Văn hoá bến nước của người Êđê ở thành phố Buôn Ma Thuột - Thực trạng và một số giải pháp bảo tồn trong bối cảnh đổi mới <i>H Wen Aliô, Rơ Lan A Nhi, Y Cuôr Bkrông &amp; Y Rô Bi Bkrông</i>	The water wharf culture of the Ede people in Buon Ma Thuot city - Current status and preservation solutions in the context of modernization <i>H Wen Alio, Ro Lan A Nhi, Y Cuor Bkrong &amp; Y Ro Bi Bkrong</i>	65
9. Sinh kế của các hộ dân tộc thiểu số xã Đắc Phoi, huyện Lắk, tỉnh Đắk Lắk <i>Nguyễn Hoàng Trang, Trần Ngọc Thanh &amp; Đỗ Thị Nga</i>	The livelihood of ethnic minority households in Dak Phoi commune, Lak district, Dak Lak province <i>Nguyen Hoang Trang, Tran Ngoc Thanh &amp; Do Thi Nga</i>	73

10. Tác động của chất lượng cuộc sống - công việc đến sự gắn bó với tổ chức - Nghiên cứu tại các doanh nghiệp nhỏ và vừa ở thành phố Buôn Ma Thuột  
*Le Viet Anh, Hà Thị Kim Duyên & Trương Văn Thảo* *Le Viet Anh, Ha Thi Kim Duyen & Truong Van Thao* 83
11. Nghiên cứu hành vi sử dụng ứng dụng mạng xã hội của Gen-Z trong việc lựa chọn địa điểm đến du lịch tại Bình Định  
*Phạm Ngọc Ánh, Nguyễn Xuân An, Lê Việt Cường, Nguyễn Thị Kim Chi, Phạm Trần Đức Hậu & Đỗ Thị Thanh Ngân* *Pham Ngoc Anh, Nguyen Xuan An, Le Viet Cuong, Nguyen Thi Kim Chi, Pham Tran Duc Hau & Do Thi Thanh Ngan* 96
12. Tạo động lực nghề nghiệp cho sinh viên năm thứ nhất ngành Giáo dục tiểu học ở Trường Đại học Tây Nguyên  
*Bùi Thị Tâm & Đinh Thị Kiều Loan* *Bui Thi Tam & Dinh Thi Kieu Loan* 111
13. Xây dựng mô hình tác động của tính bền vững doanh nghiệp đến hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp nhỏ và vừa trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk - Vai trò điều tiết của năng lực lãnh đạo và quy trình đổi mới  
*Lê Thanh Hà, Nguyễn Xuân Anh, Bùi Thị Bích Thủy, Trương Văn Thảo & Trương Thị Tuyết* *Le Thanh Ha, Nguyen Xuan Anh, Bui Thi Bích Thuy, Truong Van Thao & Truong Thi Tuyet* 120

# VĂN HOÁ BẾN NƯỚC CỦA NGƯỜI ÊĐÊ Ở THÀNH PHỐ BUÔN MA THUỘT: THỰC TRẠNG VÀ MỘT SỐ GIẢI PHÁP BẢO TỒN TRONG BỐI CẢNH ĐỔI MỚI

H Wen Aliô<sup>1</sup>, Rơ Lan A Nhi<sup>2</sup>, Y Cuôr Bkrông<sup>2</sup>, Y Rô Bi Bkrông<sup>3</sup>

Ngày nhận bài: 08/04/2025; Ngày phản biện thông qua: 06/06/2025; Ngày duyệt đăng: 08/06/2025

## TÓM TẮT

Bài viết tập trung nghiên cứu văn hóa bến nước của người Êđê ở thành phố Buôn Ma Thuột trong bối cảnh hiện đại hóa và đô thị hóa diễn ra mạnh mẽ. Kết quả nghiên cứu cho thấy bến nước vẫn là không gian sinh hoạt cộng đồng và giữ vai trò quan trọng trong các nghi lễ truyền thống. Tuy nhiên, văn hóa bến nước đang dần mai một do tác động của đô thị hóa, thay đổi lối sống và sự giảm sút ý thức bảo tồn trong cộng đồng. Nhiều bến nước truyền thống bị xuống cấp hoặc biến mất, gây nguy cơ mất đi giá trị văn hóa đặc trưng. Trên cơ sở đó, bài viết đề xuất các giải pháp bảo tồn bao gồm nâng cao nhận thức cộng đồng, phục hồi và bảo dưỡng bến nước truyền thống, xây dựng chính sách hỗ trợ từ chính quyền, đồng thời phát triển du lịch văn hóa gắn với bảo tồn di sản. Việc phối hợp giữa cộng đồng, nhà nghiên cứu và chính quyền là yếu tố then chốt để bảo vệ và phát huy giá trị văn hóa bến nước trong bối cảnh đổi mới hiện nay.

**Từ khóa:** Văn hóa bến nước, người Êđê, Buôn Ma Thuột, thực trạng, giải pháp bảo tồn, đổi mới

## 1. MỞ ĐẦU

Trong tiến trình hiện đại hóa và đô thị hóa mạnh mẽ tại khu vực Tây Nguyên, đặc biệt là thành phố Buôn Ma Thuột - trung tâm chính trị, kinh tế và văn hóa của tỉnh Đắk Lắk - nhiều giá trị văn hóa truyền thống của các dân tộc thiểu số bản địa đang đối mặt với nguy cơ mai một, biến dạng hoặc bị lãng quên. Trong số đó, bến nước của người Êđê - một thiết chế văn hóa quan trọng gắn liền với đời sống cộng đồng, tín ngưỡng và tổ chức xã hội mẫu hệ - đang đứng trước những thách thức nghiêm trọng về mặt không gian, chức năng và ý nghĩa văn hóa. Bến nước không chỉ là nơi cung cấp nguồn sinh hoạt hằng ngày, mà còn là biểu tượng thiêng liêng gắn kết cộng đồng, nơi diễn ra các nghi lễ truyền thống, các nghi thức tạ ơn thần linh, thể hiện mối quan hệ hài hòa giữa con người với thiên nhiên. Tuy nhiên, dưới tác động của quá trình đô thị hóa, nhiều buôn Êđê ở Buôn Ma Thuột đã chứng kiến sự thu hẹp hoặc biến mất hoàn toàn của không gian bến nước, kéo theo sự đứt gãy trong thực hành văn hóa và truyền thống cộng đồng. Trước bối cảnh đổi mới và hội nhập hiện nay, việc nhận diện giá trị, đánh giá thực trạng và đề xuất các giải pháp bảo tồn văn hóa bến nước Êđê trở nên cấp thiết. Đây không chỉ là một hành động lưu giữ di sản văn hóa vật thể và phi vật thể của người Êđê, mà còn là cách khẳng định vai trò của cộng đồng bản địa trong xây dựng bản sắc văn hóa đô thị đặc trưng của Buôn Ma Thuột. Bài viết này nhằm khảo sát thực trạng văn hóa bến nước của người Êđê tại một số buôn tiêu biểu trên

địa bàn thành phố Buôn Ma Thuột, phân tích các nguyên nhân dẫn đến sự suy giảm vai trò của bến nước trong đời sống cộng đồng, từ đó đề xuất các giải pháp bảo tồn phù hợp trong bối cảnh đô thị hóa và đổi mới hiện nay.

## 2. VẬT LIỆU VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

### 2.1. Nội dung nghiên cứu

Chúng tôi tiến hành nghiên cứu về văn hóa bến nước của người Êđê ở thành phố Buôn Ma Thuột: thực trạng và một số giải pháp bảo tồn trong bối cảnh đổi mới:

- Cơ sở hình thành và phát triển văn hóa bến nước của người Êđê;
- Khảo sát và đánh giá thực trạng văn hóa bến nước của người Êđê ở thành phố Buôn Ma Thuột;
- Đề xuất một số giải pháp bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa bến nước của người Êđê trong bối cảnh đổi mới.

### 2.2. Phương pháp nghiên cứu

#### 2.2.1. Phương pháp điều tra điều tra, điền dã

- Phương pháp điều tra: được tiến hành theo hai hình thức (phát phiếu hỏi và phỏng vấn sâu). Phiếu hỏi được xây dựng với cả câu hỏi đóng và mở, nhằm thu thập thông tin liên quan đến văn hóa bến nước. Qua số liệu khảo sát 120 phiếu tại 6 buôn: Buôn Ky (Phường Thành Nhất), Buôn Kmrông Prông A, Buôn Kmrông Prông B (xã Ea Tu), Buôn Tong Jũ (xã Ea Kao), Buôn Alê A, Buôn Alê B (phường Ea Tam). Phỏng vấn sâu 15 người (nghệ

<sup>1</sup>Trung tâm Ngoại ngữ Tin học, Trường Đại học Tây Nguyên;

<sup>2</sup>Khoa Ngoại Ngữ, Trường Đại học Tây Nguyên;

<sup>3</sup>Khoa Sư Phạm, Trường Đại học Tây Nguyên;

Tác giả liên hệ: H Wen Aliô; ĐT: 0905426925; Email: aliohwen@ttn.edu.vn.



nhân, già làng, nhà tri thức, người dân, những người am hiểu về văn hóa truyền thống của người Êđê) trong tổng số dân tại địa bàn khảo sát.

- Phương pháp điền dã: Điền dã kết hợp quan sát và ghi chép thực địa. Thời gian điền dã vào tháng 5 đến tháng 10 năm 2024 nhằm tìm hiểu trực tiếp về thực trạng bến nước (còn sử dụng, bị bỏ hoang, được phục dựng...); cảnh quan và không gian xung quanh bến nước (kiến trúc, cây cối, vật liệu, đường dẫn nước...); Mức độ gắn bó của người dân với bến nước trong sinh hoạt hằng ngày; Hoạt động cộng đồng gắn với bến nước, sự thay đổi trong nhận thức và hành vi của cộng đồng đối với bến nước trước và sau đô thị hóa và mối liên hệ với đời sống cộng đồng người Êđê.

### 2.2.2. Phương pháp phân tích, tổng hợp

Phương pháp phân tích được sử dụng để xử lý các số liệu qua phiếu điều tra và liên quan đến nội dung nghiên cứu. Trên cơ sở tài liệu thu thập được để tổng hợp, phân tích và rút ra những kết luận trong việc đánh giá thực trạng và công tác bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa bến nước của người Êđê ở thành phố Buôn Ma Thuột.

### 2.2.3. Phương pháp thống kê, phân loại

Phương pháp thống kê và phân loại được sử dụng để xử lý và phân tích dữ liệu thu thập được từ thực địa và phiếu khảo sát, nhằm tìm ra xu hướng, mối quan hệ và các đặc điểm nổi bật trong thực trạng bảo tồn văn hóa bến nước của người Êđê. Phương pháp này được áp dụng để mô tả và tóm tắt dữ liệu thu thập từ 120 phiếu khảo sát tại 6 buôn của người Êđê. Phương pháp thống kê và phân loại đóng vai trò trung tâm trong việc chuyên hóa dữ liệu thực địa thành bằng chứng khoa học rõ ràng, góp phần nâng cao tính thuyết phục và giá trị thực tiễn của bài nghiên cứu.

## 3. KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN

### 3.1. Cơ sở hình thành và phát triển văn hóa bến nước của người Êđê

#### 3.1.1. Điều kiện tự nhiên

Cộng đồng người Êđê là cư dân đã có mặt lâu đời ở miền Trung Tây Nguyên và dấu vết về nguồn gốc của dân tộc Êđê được phản ánh qua các sử thi và trong nghệ thuật kiến trúc, nghệ thuật tạo hình dân gian. Người Êđê sinh sống chủ yếu ở khu vực Tây Nguyên, nơi có địa hình cao nguyên với hệ thống sông suối, hồ và nguồn nước ngầm dồi dào. Thiên nhiên đã ban tặng cho nơi đây khí hậu mát mẻ, có hai mùa rõ rệt là mùa mưa và mùa khô, trong đó mùa khô thường kéo dài gây khó khăn về nguồn nước, vì vậy bến nước trở thành yếu tố quan trọng trong đời sống của cộng đồng người Êđê. Sự phụ thuộc vào nguồn nước tự nhiên đã hình thành

nhân văn hóa bến nước, nơi cộng đồng tụ họp, chia sẻ nguồn nước và duy trì các nghi lễ tâm linh.

#### 3.1.2. Điều kiện kinh tế và xã hội

Kinh tế truyền thống của người Êđê chủ yếu dựa vào nông nghiệp tự cung tự cấp, với cây trồng chính là lúa rẫy, cà phê, hồ tiêu, ngô, sắn. Ngoài ra, chăn nuôi gia súc, gia cầm cũng là nguồn kinh tế quan trọng, tuy nhiên phụ thuộc nhiều vào điều kiện tự nhiên và nguồn nước. Các buôn làng Êđê thường có quy mô vừa và nhỏ, tổ chức xã hội dựa trên mối quan hệ dòng họ mẫu hệ, tạo sự gắn kết chặt chẽ giữa các gia đình. Văn hóa cộng đồng phát triển mạnh mẽ, mọi hoạt động sản xuất, sinh hoạt đều mang tính tập thể, trong đó bến nước đóng vai trò trung tâm. Bến nước không chỉ phục vụ nhu cầu sinh hoạt mà còn là nơi diễn ra các sinh hoạt văn hóa, lễ hội, giao lưu, củng cố mối quan hệ xã hội.

#### 3.1.3. Điều kiện văn hóa

Đối với người Êđê ngoài văn hóa công chiêng, sử thi, kiến trúc nhà dài... trong đó có văn hóa bến nước là một biểu tượng văn hóa độc đáo, vừa gần gũi, vừa thiêng liêng có từ ngàn xưa vẫn được duy trì đến ngày hôm nay. Từ xưa, người Êđê đã xem nguồn nước như một thứ tài sản quý của cộng đồng. Nước là nguồn sống, mang đến cho buôn làng những vụ mùa tươi tốt, ấm no. Trong văn hóa Êđê, bến nước (pin êa) là nơi cung cấp nước sinh hoạt cho người dân trong làng. Nguồn nước phần lớn đến từ sông, suối, mạch nước ngầm từ khu vực lân cận, đôi khi là một cánh rừng già. Văn hóa truyền thống của người Êđê mang đậm tính mẫu hệ: Chủ bến nước từ bao đời kế thừa nối tiếp nhau là một người phụ nữ đứng đầu dòng họ; buôn mang tên người phụ nữ có công tìm ra bến nước; Việc quản lý gia đình, quản lý tài sản, phân công lao động cũng như lo việc ăn uống hằng ngày và tổ chức các nghi lễ hằng năm đều do người bà, người mẹ chỉ đạo và quyết định. Người con gái út trong gia đình được quyền thừa kế tài sản, thừa kế chức danh chủ bến nước sau khi người bà, người mẹ qua đời. Ngày nay, do quá trình đô thị hoá cuộc sống ở các buôn làng của người Êđê đang đổi thay nhanh chóng. Nhưng mọi sự đổi thay không làm mất đi những phong tục tập quán, văn hoá truyền thống của họ luôn hướng về cội nguồn, hướng về tổ tiên. Có thể nói, những tập tục văn hoá đặc sắc của người Êđê đã và đang góp phần làm phong phú hơn bản sắc văn hoá trong cộng đồng các dân tộc Việt Nam. Người Êđê có tín ngưỡng đa thần giáo, trong đó thần nước giữ vị trí quan trọng, góp phần hình thành các nghi lễ liên quan đến bến nước. Tập quán sống quần cư theo buôn làng và nhà dài mẫu hệ tạo điều kiện thuận lợi cho việc duy trì bến nước



chung của cộng đồng. Các lễ hội truyền thống như lễ cúng bến nước đầu năm, lễ mừng lúa mới đều có sự gắn kết chặt chẽ với không gian bến nước. Văn hóa truyền miệng giàu có, thông qua các bài hát, trường ca, truyện kể cũng góp phần lưu truyền giá trị và ý nghĩa của bến nước. Tinh thần cộng đồng, tính cố kết xã hội cao giúp duy trì vai trò trung tâm của bến nước trong đời sống văn hóa.

### 3.1.4. Vai trò của văn hóa bến nước trong cộng đồng người Êđê

Trong đời sống của người Êđê, bến nước (pin êa) có vai trò hết sức quan trọng. Ngoài việc cung cấp nguồn nước cho sinh hoạt, sản xuất, bến nước còn là nơi sinh hoạt văn hoá tinh thần của cộng đồng. Xung quanh bến nước có những kiêng kị và luật tục riêng, nếu ai vi phạm một trong những điều kiêng kị đó sẽ bị cộng đồng khiển trách và xử phạt theo quy định của buôn làng. Bến nước gắn bó với từng cá nhân từ khi sinh ra cho đến khi qua đời. Ngay khi còn nhỏ những đứa trẻ mới sinh được các bà, các mẹ mang đi tắm ở bến nước. Lớn lên, công việc hàng ngày của các thiếu nữ vào sáng sớm là xếp các quả bầu vào gùi, xuống bến nước để lấy nước rồi sau đó mới về giã gạo nấu cơm, phục vụ bữa ăn cho gia đình. Sau một ngày làm việc vất vả, người Êđê thường tập trung ở bến nước để tắm giặt, lấy nước, trò chuyện công việc, nuôi dạy con cái, trao đổi kinh nghiệm sống. Dù ngày nay cuộc sống có đủ đầy, nhà nào cũng có giếng nước, bể chứa riêng, thậm chí có nước máy, nhưng người dân vẫn giữ nếp sinh hoạt xuống bến lấy nước về dùng. Vì vậy, văn hoá bến nước là một phần không thể thiếu của buôn làng, đó là kết tinh từ trí tuệ, công sức và tình yêu của bao thế hệ ông cha đi trước.

## 3.2. Thực trạng văn hóa bến nước của người Êđê ở thành phố Buôn Ma Thuột

### 3.2.1. Thực trạng bến nước truyền thống của người Êđê trong cộng đồng

Hiện nay, nhiều buôn làng ở Tây Nguyên vẫn còn giữ nguyên phong tục sinh hoạt văn hóa ở bến nước và người Êđê tại địa bàn thành phố cũng vậy, bến nước không chỉ là nơi sinh hoạt mà ở đó giúp gìn giữ văn hóa, là nơi gắn kết các thế hệ người Êđê trong cộng đồng. Từ xưa, không gian sinh sống của người Êđê gắn bó mật thiết với thiên nhiên, đối với họ rừng (dliê) và bến nước (pin êa) không chỉ là nguồn sống mà còn là phần không thể thiếu của văn hóa và tín ngưỡng. Đối với người Êđê, bến nước không chỉ là nguồn cung cấp nước cho nhu cầu sinh hoạt hàng ngày mà còn là biểu tượng thiêng liêng, gắn với tín ngưỡng thờ thần nước, lễ cúng bến nước và các hoạt động cộng đồng khác.

Bến nước thường được chọn ở vị trí thuận lợi, có nguồn nước sạch sẽ, dưới chân đồi hoặc gần suối, ổn định, đáp ứng nhu cầu sinh hoạt và tín ngưỡng. Ngoài ra, bến nước còn là không gian giao tiếp, giáo dục, truyền dạy phong tục, tập quán cho thế hệ trẻ.

Thành phố Buôn Ma Thuột có 19 đơn vị hành chính cấp xã, gồm 11 phường, 8 xã, người Êđê khoảng 43.469 người, sinh sống tại 33 buôn và trước kia các buôn đều có bến nước thể hiện một nét văn hóa đặc trưng trong cộng đồng người Êđê. Trong quá trình đô thị hóa, mở rộng đường sá, xây dựng khu dân cư mới. Một số bến nước còn tồn tại thì xuống cấp, nguồn nước bị ô nhiễm, không còn giữ được vẻ nguyên sơ, chức năng vốn có và nhiều bến nước truyền thống tại các buôn của người Êđê trên địa bàn thành phố đã bị san lấp hoặc biến mất.

Qua khảo sát thực địa tại một số buôn ở khu vực thành phố Buôn Ma Thuột chúng tôi thu thập được kết quả như sau:

#### - Buôn Ky (phường Thành Nhất)

Buôn Ky là buôn của người Êđê cách trung tâm thành phố Buôn Ma Thuột khoảng 5 km về phía Tây, là một trong số ít các buôn ở cận trung tâm thành phố Buôn Ma Thuột còn duy trì lễ cúng bến nước cho tới ngày nay. Theo khảo sát, chúng tôi nhận thấy từ xưa đến giờ dòng họ H'Đok chịu trách nhiệm tổ chức lễ cúng bến nước. Có thể là hàng năm hoặc 2 năm một lần, 3 năm một lần tùy theo điều kiện kinh tế của chủ bến nước. Ý nghĩa của việc tổ chức lễ cúng bến nước là cầu cho dân làng được khỏe mạnh, ấm no, hạnh phúc và tất cả những khâu sản xuất đều đạt được sản lượng cao trong các vụ mùa. Mặc dù, hiện nay trong buôn làng vẫn còn bảo tồn nhiều bản sắc văn hóa, luôn phát huy di sản văn hoá cộng chiêng, văn hoá âm thực, văn hoá kiến trúc nhà dài, duy trì các lễ cúng theo phong tục tập quán của dân tộc như lễ cúng bến nước, lễ cúng cầu mưa,... nhưng bến nước truyền thống đã biến đổi và bị bỏ hoang vì nguồn nước đã bị ô nhiễm do tác động của các cơ sở hạ tầng gần khu vực bến nước nên người dân trong buôn đã không còn duy trì việc sinh hoạt tại bến nước. Việc này dẫn đến sự mai một dần của các giá trị văn hóa gắn liền với bến nước trong cộng đồng người Êđê ở buôn Ky. Vì vậy, để khôi phục, tu sửa lại bến nước rất cần sự quan tâm hỗ trợ từ chính quyền địa phương, các nhà quản lý văn hoá và sự nỗ lực của cả cộng đồng.

#### - Buôn Alê A (phường Ea Tam) và Buôn Tong Jũ (xã Ea Kao)

Đây là hai buôn của người Êđê nằm ở khu vực cận trung tâm thành phố. Với sự phát triển nhanh

chóng của thành phố Buôn Ma Thuột, không gian sinh sống và các hoạt động truyền thống của người Êđê cũng bị thu hẹp. Bến nước truyền thống của hai buôn không còn tồn tại, khu vực bến nước của buôn hiện nay đã bị lấn chiếm và chuyển đổi mục đích sử dụng.

Qua khảo sát thực tế chúng tôi nhận thấy tại khu vực từng được người dân xác định là nơi đặt bến nước của buôn Alê A (phường Ea Tam) hiện không còn dấu tích rõ ràng của không gian sinh hoạt bến nước như trước kia. Bến nước bị san lấp để xây dựng nhà dân và đường giao thông nội buôn. Khu đất quanh suối cũ đã được phân lô cho các hộ dân mới di cư đến sinh sống từ đầu những năm 2000. Một người cao tuổi trong buôn chia sẻ: *“Ngày xưa bến nước nằm ở chân dốc dưới cuối buôn, chỗ có cây đa lớn, mọi người đều ra đó gội nước, giặt giũ. Nhưng sau năm 2005, người ta làm đường nhựa, rồi cho nhà nước quy hoạch lại buôn, nên bến nước không còn. Nay chỗ đó thành nhà dân rồi”*.

Bên cạnh đó, chúng tôi tiến hành khảo sát tại Buôn Tong Jũ, đây cũng là một trong những buôn gốc lâu đời của người Êđê tại xã Ea Kao, thành phố Buôn Ma Thuột. Chúng tôi nhận thấy bến nước truyền thống không còn tồn tại, khu vực quanh bến nước ngày xưa nay đã bị san lấp để làm ruộng và đất canh tác. Mặt khác, người dân chuyển sang sử dụng nước máy nên bến nước không còn được duy trì. Qua quá trình khảo sát thực địa cho thấy toàn bộ khu vực phía đông nơi từng có bến nước đã trở thành đất sản xuất. Người già trong buôn cho biết: *“Bến nước của buôn nằm ở cuối con đường đất phía sau nhà văn hóa, trước kia nước trong lắm, người ta tổ chức cúng thần nước ở đó mỗi năm. Nay thì không còn đâu, người ta lấp suối, làm ao, làm ruộng, không còn ai đi lấy nước nữa đâu”*.

Hiện nay, mặc dù hai buôn còn lưu giữ nhiều tập quán sinh hoạt trong cộng đồng như lưu giữ văn hoá cồng chiêng, văn hóa nhà dài truyền thống, văn hoá ẩm thực,... Tuy nhiên, do ảnh hưởng từ nhiều mặt của đời sống xã hội, nên văn hóa truyền thống của người Êđê ở hai buôn này đang đứng trước những thách thức lớn, chính từ đó các giá trị di sản văn hóa phi vật thể cũng dần bị lãng quên. Từ hai trường hợp ở Buôn Alê A (phường Ea Tam) và Buôn Tong Jũ (xã Ea Kao) cho thấy thực trạng mai một nghiêm trọng của không gian bến nước truyền thống trong quá trình đô thị hóa và chuyển đổi mục đích sử dụng đất. Việc thiếu quy hoạch bảo tồn và ý thức cộng đồng suy giảm đã dẫn đến việc mất đi một phần quan trọng trong đời sống sinh hoạt và tâm linh của người Êđê.

*Buôn Kmrờng Prờng A, buôn Kmrờng Prờng B*

*(xã Ea Tu) và buôn Alê B (phường Ea Tam) thành phố Buôn Ma Thuột*

Qua khảo sát, thực địa tại một số buôn trên địa bàn thành phố chúng tôi nhận thấy hiện nay vẫn còn nhiều buôn vẫn giữ được những phong tục tập quán, văn hoá truyền thống và duy trì việc sinh hoạt tại bến nước truyền thống điển hình như bến nước (pin êa) tại các buôn phải kể đến bến nước buôn Kmrờng Prờng A, bến nước buôn Kmrờng Prờng B (xã Ea Tu) và bến nước buôn Alê B (phường Ea Tam) thành phố Buôn Ma Thuột vẫn còn tồn tại bến nước truyền thống và sử dụng đúng mục đích. Buôn Kmrờng Prờng A, bến nước buôn Kmrờng Prờng B (xã Ea Tu) là hai buôn của người Êđê còn duy trì văn hoá bến nước truyền thống, sở hữu vẻ đẹp thanh bình với nhiều nét văn hóa đặc sắc của người bản địa. Từ bao đời nay được người dân giữ gìn với mong ước cầu cho nước trong, sạch, mang lại sức khỏe cho buôn làng. Dù cuộc sống có nhiều thay đổi, nhưng người dân trong buôn vẫn luôn nêu cao ý thức bảo vệ môi trường và cây cối đầu nguồn nước. Trong nhiều năm qua, khu rừng đầu nguồn luôn được người dân trong buôn gìn giữ bằng những quy định của luật tục truyền thống. Trong buôn có những quy định về việc bảo vệ rừng theo luật tục của người Êđê. Già làng và trưởng buôn, những người uy tín luôn khuyên dạy người dân về những điều mà luật tục răn dạy trong việc bảo vệ rừng, bảo vệ bến nước mà ông bà đã để lại. Vì vậy, hai cánh rừng của hai buôn Kmrờng Prờng A và Kmrờng Prờng B xã Ea Tu được xem như rừng thiêng của buôn làng. Người Êđê nơi đây đã có quan niệm rất đúng đắn rằng: *“còn cây rừng thì còn bến nước, bến nước còn thì buôn làng còn, tất cả người trong buôn phải giữ lấy cây rừng, để bến nước của họ sẽ mãi tuôn chảy mang đến nguồn sống cho người trong buôn”*. Trải qua biết bao thế kỷ, với biết bao sự đổi thay nhưng những luật tục độc đáo này vẫn được thế hệ con cháu gìn giữ như một giá trị tinh thần quý báu. Trong văn hóa các dân tộc thiểu số ở Tây Nguyên nói chung và văn hóa bến nước của người Êđê nói riêng là một trong những giá trị tiêu biểu để khẳng định sự phát triển của mỗi tộc người, là nơi sinh hoạt văn hóa không thể thiếu trong buôn làng của người Êđê. Để có nguồn nước trong và sạch, bà con trong buôn cùng nhau giữ gìn cây xanh đầu nguồn, bởi bà con hiểu rừng mất thì nước cạn, mỗi một cây gỗ lớn bị chặt phá là một mạch nước ngầm cạn đi vì rừng chính là nơi linh thiêng che chở cho buôn làng. Mất rừng, mất bến nước thì buôn làng cũng không còn. Vì vậy, khu rừng bao quanh bến nước sẽ được người dân bảo vệ nguyên vẹn.

Hiện nay, dù cuộc sống hiện tại văn minh hơn rất nhiều, trong sinh hoạt hàng ngày có thể sử

dụng nguồn nước từ giếng đào, giếng khoan hoặc là nước sạch để tiết kiệm thời gian và công sức nhưng người Êđê ở hai buôn trên vẫn không bỏ tập quán sử dụng nước sinh hoạt từ bến nước trong khu rừng thiêng. Bến nước là một phần không thể thiếu của buôn làng, là kết tinh từ trí tuệ, công sức và tình yêu của bao thế hệ ông cha đi trước. Dù ngày nay cuộc sống có đủ đầy, nhà nào cũng có giếng nước, bể chứa riêng, thậm chí có nước máy, nhưng người dân vẫn giữ nếp sinh hoạt xuống bến lấy nước về dùng. Nằm tại khu vực cận trung tâm thành phố một trong những buôn của người Êđê còn duy trì bến nước truyền thống phải kể đến là *Buôn Alê B thuộc phường Ea Tam, thành phố Buôn Ma Thuột*. Giữa dòng chảy của nhịp sống hiện đại, cuộc sống của buôn làng cũng có nhiều thay đổi và các hoạt động về sinh hoạt văn hoá truyền thống của người Êđê ở buôn Alê B cũng không còn rõ nét nhưng khi buôn làng có những việc quan trọng hoặc sau một ngày làm việc vất vả nơi nương rẫy thì bà con nơi đây vẫn thường xuyên đến bến nước để tắm giặt và lấy nước về dùng. Thời gian gần đây được sự hỗ trợ của chính quyền địa phương bến nước Buôn Alê B đã được trùng tu, khôi phục bằng bê tông hóa. Hiện nay, mặc dù rất nhiều gia đình trong buôn Alê B có nước giếng khoan, song nhiều người trong buôn vẫn ra bến nước, gùi từng bầu nước mát về nhà để uống. Vì họ tin rằng, uống nước lấy từ bến nước của buôn là nguồn nước sạch và sẽ được thần nước che chở và ban cho sức khoẻ. Từ xưa, trong mỗi buôn làng của người Êđê đều có bến nước, đây là nguồn nước sạch, nguồn nước nuôi sống cả buôn nói riêng rất có niềm tin vào sự che chở của thần nước, đối với họ thần nước là một trong những vị thần tối cao, mang đến cho họ sự chở che, sức khoẻ để chống lại những thế lực xấu, bệnh tật, mang đến cho họ mùa màng tươi tốt, sự ấm no. Người Êđê ở buôn Alê B rất chú trọng đến việc bảo tồn văn hoá truyền thống nhất là việc bảo tồn văn hoá bến nước đã ăn sâu vào tâm thức của người dân nơi đây, không chỉ người già mà thế hệ trẻ cũng ý thức được tầm quan trọng của văn hoá truyền thống. Hiện nay, dù cuộc sống hiện tại văn minh hơn rất nhiều, trong sinh hoạt hàng ngày có thể sử dụng nguồn nước từ giếng đào, giếng khoan hoặc là nước sạch để tiết kiệm thời gian và công sức nhưng người Êđê ở các buôn như buôn Kmrông Prông A, bến nước buôn Kmrông Prông B (xã Ea Tu) và bến nước buôn Alê B (phường Ea Tam) thành phố Buôn Ma Thuột người dân vẫn không bỏ tập quán sử dụng nước sinh hoạt từ bến nước trong khu rừng thiêng. Vì vậy, thói quen đi lấy nước, tắm giặt hoặc sinh hoạt nơi bến nước vẫn đã là một bản sắc dân tộc đặc sắc lâu đời của người dân nơi đây. Qua bao biến chuyển của thời gian,

nhiều tục lệ tốt đẹp của nhiều buôn làng ít nhiều cũng đã thay đổi, mai một nhưng những luật tục giữ rừng của người Êđê ở các buôn trên vẫn còn được giữ đến tận bây giờ.

Trên cơ sở tổng hợp kết quả khảo sát tại 6 buôn của người Êđê ở thành phố Buôn Ma Thuột cho thấy thực trạng văn hóa bến nước truyền thống đang đối mặt với nhiều thách thức nghiêm trọng. Biểu đồ dưới đây minh họa sự phân bố hiện trạng bến nước tại các buôn được khảo sát, qua đó giúp nhận diện mức độ ảnh hưởng của đô thị hóa đến văn hóa bản địa, cũng như những thách thức trong việc bảo tồn không gian sinh hoạt truyền thống của người Êđê.

### 3.2.2. Những yếu tố tác động đến văn hóa bến nước của người Êđê

#### 3.2.2.1. Tác động của đô thị hóa và hiện đại hóa

Trước những tác động của quá trình đô thị hóa và hội nhập quốc tế, bản sắc văn hóa truyền thống của người DTTS ở nhiều buôn làng ít nhiều bị tác động, phai nhạt. Bên cạnh đó, nhiều giá trị văn hóa truyền thống của người DTTS nói chung và của người Êđê ở Thành phố Buôn Ma Thuột nói riêng đang đứng trước nguy cơ dần mai một. Trước tình hình đô thị ngày càng phát triển, dân cư đông đã làm tăng áp lực về đất ở, đất canh tác, đe dọa công tác bảo tồn về diện tích của không gian rừng thiêng, bến nước tại các buôn của người Êđê tại thành phố Buôn Ma Thuột. Diện tích đất khu vực bến nước truyền thống bị thu hẹp dần hoặc đã biến đổi và chuyển mục đích sử dụng.

#### 3.2.2.2. Sự thay đổi trong nhận thức của cộng đồng người Êđê

Sự phát triển của các loại hình văn hóa hiện đại, truyền thông đa phương tiện, mạng xã hội đã ảnh hưởng không nhỏ đến văn hóa truyền thống. Thực tế, nhiều nghệ nhân tài giỏi chưa kịp truyền dạy vốn văn hóa truyền thống của dân tộc mình cho thế hệ trẻ, vai trò già làng, trưởng buôn, các luật tục cộng đồng tốt đẹp và trong đó vai trò chủ bến nước cũng bị phai mờ trong đời sống sinh hoạt văn hóa của người Êđê. Đặc biệt, hiện nay ngày càng có nhiều thanh, thiếu niên người DTTS không quan tâm đến văn hóa truyền thống của dân tộc mình.

#### 3.2.2.3. Yếu tố môi trường

Do quá trình đô thị hóa, xã hội ngày càng phát triển, nhiều biến đổi về cuộc sống sinh hoạt của người dân và sự tác động từ các cơ sở hạ tầng nên nguồn nước ở rừng đầu nguồn bị ô nhiễm, nước tại bến nước không còn dòng chảy, khô cạn. Ngày nay cuộc sống ngày càng phát triển, hộ dân đều có nước giếng, thậm chí những hộ gia đình chỉ dùng nước máy trong sinh hoạt hàng ngày nên người



dân không còn giữ nếp sinh hoạt tại bên nước để lấy nước về dùng. Bên nước cũ bị bỏ hoang và văn hoá sinh hoạt tại bên nước cũng dần đi vào quên lãng, nhất là trong tâm trí lớp trẻ dẫn đến thực trạng văn hoá bên nước của các buôn của người Êđê đã dần biến đổi và mai một.

### **3.3. Đề xuất một số giải pháp bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa bên nước của người Êđê trong bối cảnh đổi mới**

Quá trình công nghiệp hóa và hiện đại hóa đất nước sẽ làm cho xã hội có nhiều thay đổi sâu sắc và toàn diện, các khu đô thị mới hình thành, dân số tăng nhanh ở các khu thành thị. Từ đó, có những thay đổi về nếp sống, lối sống, tập tục, lễ hội, các trò chơi... cách cư xử với văn hóa truyền thống của dân tộc. Hiện nay, đa số thế hệ trẻ thích các sản phẩm mới, ca nhạc, sân khấu hiện đại, lãng quên các sản phẩm văn hóa truyền thống và văn hóa buôn làng có nguy cơ mai một. Từ thực tế đó, việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống đặc biệt là công tác bảo tồn văn hóa bên nước của người Êđê là một trong những nhiệm vụ quan trọng trong xây dựng và phát triển kinh tế - xã hội tại địa bàn thành phố. Trong thời kỳ đổi mới hiện nay, để góp phần bảo tồn và phát huy giá trị văn hoá bên nước của người Êđê chúng tôi đề xuất một số giải pháp như sau:

**Thứ nhất**, chính quyền địa phương cần phối hợp với cộng đồng để phục dựng các bên nước truyền thống, đồng thời bảo vệ những bên nước còn lại khỏi tác động tiêu cực của đô thị hóa. Khôi phục và bảo vệ không gian bên nước truyền thống đây là một trong những giải pháp quan trọng là bảo vệ và khôi phục các bên nước truyền thống của người Êđê. Cần lập kế hoạch bảo tồn các bên nước còn lại, tạo điều kiện cho cộng đồng duy trì và gìn giữ các hoạt động gắn liền với không gian này. Việc tổ chức các sự kiện văn hóa, hội thảo, hoặc các lễ hội truyền thống tại các bên nước có thể giúp nâng cao nhận thức của cộng đồng về giá trị văn hoá của bên nước.

**Thứ hai**, giáo dục và truyền dạy văn hóa bên nước cho thế hệ trẻ, cần có những giải pháp toàn diện để bảo vệ và phát triển văn hóa bên nước, từ việc khôi phục không gian bên nước, giáo dục thế hệ trẻ đến việc kết hợp phát triển du lịch và nâng cao nhận thức cộng đồng. Để bảo tồn văn hóa bên nước, việc truyền dạy và giáo dục cho thế hệ trẻ là vô cùng quan trọng. Các trường học, đặc biệt là các trường học trong vùng đồng bào Êđê, cần có chương trình giáo dục, hoạt động ngoại khóa về các giá trị văn hóa truyền thống. Đồng thời, khuyến khích sự tham gia của thế hệ trẻ trong các hoạt động gìn giữ và phát huy văn hóa bên nước.

Khuyến khích cộng đồng tổ chức lại lễ cúng bên nước và các hoạt động văn hóa liên quan, nhằm tái hiện và duy trì giá trị văn hóa truyền thống, đồng thời thu hút sự tham gia của thế hệ trẻ.

**Thứ ba**, khai thác tiềm năng du lịch của bên nước bằng cách xây dựng các hoạt động du lịch trải nghiệm, giúp du khách có thể tìm hiểu về văn hoá truyền thống người bản địa và các giá trị văn hóa của người Êđê, đồng thời tạo nguồn thu nhập cho cộng đồng và thúc đẩy việc bảo tồn. Việc phát triển du lịch cộng đồng, kết hợp bảo tồn di sản với các hoạt động du lịch bền vững sẽ tạo ra nguồn thu nhập cho cộng đồng và giúp nâng cao nhận thức về giá trị của văn hóa bên nước.

**Thứ tư**, tăng cường sự tham gia của cộng đồng trong việc bảo tồn văn hóa, cộng đồng người Êđê cần đóng vai trò chủ động trong việc bảo tồn các giá trị văn hóa truyền thống, trong đó có văn hóa bên nước. Các tổ chức văn hóa, các hội nhóm cộng đồng có thể tổ chức các hoạt động bảo tồn và phát huy các di sản văn hóa phi vật thể, bao gồm cả việc duy trì và phát triển các bên nước.

**Thứ năm**, nhà nước và các tổ chức xã hội cần hỗ trợ các hoạt động bảo tồn văn hóa bên nước thông qua các chính sách bảo vệ di sản, cấp kinh phí cho các dự án bảo tồn, cũng như tạo ra các cơ chế hỗ trợ cho cộng đồng trong việc duy trì không gian văn hóa bên nước.

**Thứ sáu**, thực hiện các biện pháp bảo vệ môi trường xung quanh bên nước như trồng cây xanh, xử lý rác thải, nhằm duy trì sự trong lành của nguồn nước, rừng đầu nguồn và các cảnh quan ở khu vực bên nước.

**Thứ bảy**, cần bảo tồn có chọn lọc, trọng tâm và công tác bảo tồn gắn liền với khai thác, phát huy hiệu quả các giá trị văn hoá truyền thống để phục vụ sự phát triển kinh tế - xã hội.

**Thứ tám**, cần có giải pháp thiết thực và hiệu quả cho việc đào tạo đội ngũ cán bộ là người DTTS tại chỗ hoặc đang hoạt động trong lĩnh vực quản lý và tuyên truyền văn hóa cũng như trong công tác bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc thì việc tiếp cận với người dân bản địa là một lợi thế, bởi họ hiểu được ngôn ngữ, nếp sống, nếp sinh hoạt của cộng đồng dân tộc của họ.

## **4. KẾT LUẬN**

Văn hóa bên nước truyền thống là một phần không thể thiếu trong đời sống cộng đồng của người Êđê, gắn liền với những giá trị truyền thống, tín ngưỡng, phong tục và các hoạt động sinh hoạt hàng ngày. Bên nước không chỉ lấy nước sinh hoạt mà còn là không gian giao lưu, kết nối cộng đồng, trao đổi thông tin, và thậm chí là nơi giải quyết các

vấn đề trong cộng đồng. Người Êđê nói riêng và các dân tộc bản địa tại Tây Nguyên nói chung sống dựa vào thiên nhiên trách nhiệm bảo vệ nguồn nước thuộc về mỗi dân làng, và sứ mệnh này được truyền từ thế hệ này qua thế hệ khác. Văn hóa bến nước của người Êđê chính là sản phẩm văn hóa hết sức độc đáo và cần được bảo tồn, gìn giữ và phát huy. nên đất, rừng, nước là những yếu tố thiết yếu cho sự phồn vinh của bản làng. Vì vậy, họ luôn ý thức việc phải giữ nguồn nước sạch từ nguồn, từ những cánh rừng, đồng ruộng phía trên. Tuy nhiên,

trong bối cảnh đô thị hóa và sự phát triển của thành phố Buon Ma Thuot hiện nay, văn hóa bến nước đang đối mặt với nhiều thử thách. Cần có những giải pháp toàn diện để bảo vệ và phát triển văn hóa bến nước, từ việc khôi phục không gian bến nước, giáo dục thế hệ trẻ đến việc kết hợp phát triển du lịch và nâng cao nhận thức cộng đồng. Chỉ có sự phối hợp chặt chẽ giữa cộng đồng, các tổ chức xã hội và các cơ quan chức năng mới có thể bảo tồn được giá trị văn hóa này trong thời kỳ đổi mới.

## THE WATERFRONT CULTURE OF THE THE WATER WHARF CULTURE OF THE EDE PEOPLE IN BUON MA THUOT CITY - CURRENT STATUS AND PRESERVATION SOLUTIONS IN THE CONTEXT OF MODERNIZATION

H Wen Alio<sup>1</sup>, Ro Lan A Nhi<sup>2</sup>, Y Cuor Bkrong<sup>2</sup>, Y Ro Bi Bkrong<sup>3</sup>

Received Date: 08/04/2025; Revised Date: 06/06/2025; Accepted for Publication: 08/06/2025

### ABSTRACT

This article examines the water wharf culture of the Êđê people in Buon Ma Thuot City amid the rapid process of modernization and urbanization. The findings show that the water wharf continues to function as a communal space and holds a significant role in traditional rituals. However, this cultural practice is gradually declining due to the impacts of urban expansion, lifestyle changes, and a weakening sense of heritage preservation within the community. Many traditional water wharves have deteriorated or disappeared, posing a threat to the loss of unique cultural values. Based on these observations, the article proposes several preservation strategies, including raising community awareness, restoring and maintaining traditional water wharves, formulating supportive policies from local authorities, and integrating cultural heritage preservation into tourism development. Effective cooperation among the community, researchers, and policymakers is essential for safeguarding and promoting the cultural value of the water wharf in the context of ongoing societal change.

**Keywords:** *water wharf culture, Ede people, Buon Ma thuot, current situation, preservation solutions, renovation.*

---

<sup>1</sup>Center for Foreign Languages and Informatics, Tay Nguyen University;

<sup>2</sup>Faculty of Foreign Languages, Tay Nguyen University;

<sup>3</sup>Faculty of Education, Tay Nguyen University;

Corresponding author: H Wen Alio; Phone: 0905426925; Email: aliohwen@ttn.edu.vn.

### TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Trần Văn An (2020). Tác động của đô thị hóa đến không gian văn hóa buôn làng Êđê tại TP. Buôn Ma Thuột. *Tạp chí Khoa học Xã hội Tây Nguyên*, 12, 110-120.
- Trương Bi & Bùi Minh Vũ (2009). *Bảo tồn, phát huy di sản văn hóa các tộc người Êđê, M'ông*. Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
- Trần Văn Bính (2006). Đời sống văn hóa các dân tộc thiểu số trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Nxb Chính trị, Hà Nội.
- Ngô Văn Doanh & Trương Bi (2012). *Nghi lễ - Lễ hội của người Chăm và người Êđê*. Nxb Văn hoá Dân tộc.
- Hội Văn nghệ dân gian Việt Nam (2019). *Bảo tồn và phát huy văn hóa truyền thống các dân tộc thiểu số trong bối cảnh hội nhập*. Nxb Văn hóa Thông tin.
- Lưu Hùng (1996). *Văn hóa cổ truyền Tây Nguyên*. Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
- Linh Nga Niê Kđăm (2012). *Văn hóa Tây Nguyên giàu và đẹp*. Nxb Văn hóa Dân tộc, Hà Nội.
- Henry Maitre (2008). *Rừng người Thượng*. Nxb Tri thức.
- Đinh Thị Nga (2018). *Văn hóa bến nước của người Êđê ở Tây Nguyên*. Nxb Văn hóa Dân tộc, Hà Nội.
- Buôn Krông Thị Tuyết Nhung (2016). *Lễ hội truyền thống của người Êđê ở Đắk Lắk*. Nxb Văn hóa Dân tộc.
- Trần Sĩ Phán & Phạm Huy Thành (2012). Giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa của đồng bào Tây Nguyên. *Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam*, 11, 94.
- Lâm Tâm & Linh Nga Niê Kđăm (1996). *Một số nét đặc trưng của phong tục các dân tộc Tây Nguyên*. Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
- Ngô Đức Thịnh (1993). *Văn hóa dân gian Êđê*. Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
- Ngô Đức Thịnh và cộng sự (2001). *Luật tục Êđê*. Nxb Văn hóa Dân tộc.
- Lê Trung Vũ (1995). *Lễ hội dân gian Êđê*. Nxb Văn hóa dân tộc.